

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมา กรุงเทพมหานครได้เป็นแหล่งรองรับการย้ายถิ่นของประชากรจากชนบทเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ เพราะกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางความเจริญของประเทศ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางการบริหารราชการ การค้า การธนาคาร และแหล่งอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุด ประกอบกับมีการบริการพื้นฐานต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจและสังคมอยู่ในมาตรฐานสูงกว่าเมืองอื่น ๆ จึงมีพลังดึงดูดทางเศรษฐกิจสูง เป็นผลให้ประชากรจากชนบทย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นในแต่ละปี เช่น ปี พ.ศ. 2518 มีประชากรย้ายถิ่นเข้าสู่กรุงเทพมหานครประมาณ 59,458 คน ปี พ.ศ. 2521 มีผู้ย้ายถิ่นเพิ่มขึ้นเป็น 93,824 คน และในปี พ.ศ. 2524 เพิ่มขึ้นถึง 122,875 คน (กรมการปกครอง กองทะเบียน 2525) การเพิ่มขึ้นของประชากรในกรุงเทพมหานครอย่างรวดเร็วนี้ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย ปัญหาแหล่งงานไม่พอเพียงกับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ปัญหาการใช้ที่ดินมีการขยายตัวอย่างไม่มีแบบแผนและขาดการควบคุม ซึ่งการขยายตัวของการใช้ที่ดินในลักษณะยถากรรมนี้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน และเกิดปัญหาต่อเนื่องตามมา เช่น ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค สาธารูปการ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย รวมทั้งปัญหาการจราจร ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรของเขตต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523 เป็นต้นมา จะเห็นว่า เขตพระโขนงมีจำนวนประชากรมากที่สุดในกรุงเทพมหานคร คือ ในปี พ.ศ. 2523 มีจำนวนประชากรประมาณ 523,831 คน ในปี พ.ศ. 2528 เพิ่มขึ้นเป็น 614,854 คน นอกจากนั้น เขตพระโขนงยังมีประชากรวัยแรงงาน (15-64 ปี) มากที่สุดในกรุงเทพมหานครประมาณ 380,784 คน และการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นผลจากการย้ายถิ่นมากกว่าการเพิ่มตามธรรมชาติ ประกอบกับ เขตพระโขนงมีพื้นที่ค่อนข้างมากประมาณ 143.559 ตารางกิโลเมตร จึงมีพื้นที่ว่างเพื่อรองรับประชากรได้อีก การใช้ที่ดินจึงขยายตัวออกไปโดยไม่มี การควบคุมและ

วางแผน จากผลการศึกษารวบรวมเรื่องการใช้ที่ดินเพื่อการค้าและอยู่อาศัย สรุปว่า เขตพระโขนง เป็นเขตหนึ่งที่ยังรองรับการย้ายออกที่มีปริมาณมากของเขตชั้นใน

สภาพการใช้ที่ดินภายในเขตส่วนใหญ่เป็นที่อยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมอยู่บริเวณรอบนอก ในปัจจุบันพื้นที่เกษตรกรรมได้ลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว โดยในปี พ.ศ. 2517 เขตพระโขนงมีพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 17,111.25 ไร่ ในปี พ.ศ. 2526 ลดลงเหลือประมาณ 8,943.75 ไร่ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินในเขตพระโขนง คือระบบโครงข่ายการคมนาคม มีการตัดถนนสายใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นในพื้นที่ เช่น ถนนพัฒนาการ และถนนศรีนครินทร์ เป็นต้น การขยายตัวของที่อยู่อาศัยได้ไปบุกรุกพื้นที่เกษตรกรรม ทำให้พื้นที่เกษตรกรรมลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว

X การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเขตพระโขนงดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาหลายประการ เช่น ปัญหาการใช้ที่ดินไม่เหมาะสมและขาดประสิทธิภาพ ปัญหาการให้บริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ปัญหาสิ่งแวดล้อม และความปลอดภัยของชุมชน เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้มีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและขยายขอบเขตออกไปเรื่อย ๆ ตามการเพิ่มขึ้นของประชากร ดังนั้น การวางแผนการใช้ที่ดินเพื่อรองรับความเจริญเติบโตของเขตพระโขนงจึงจำเป็นที่จะต้องรีบกระทำโดยเร่งด่วน เพื่อแก้ไขและป้องกันปัญหาต่าง ๆ ทั้งที่เกิดขึ้นแล้ว และที่อาจจะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต โดยจะต้องศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อจะได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มของปัญหาต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต และนำเอาผลสรุปจากการศึกษามาประมวลจัดทำเป็นแนวทางและข้อเสนอแนะสำหรับการจัดรูปแบบการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ ของเขตพระโขนงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาการกระจายตัวของประชากร และกิจกรรมต่างๆ บนพื้นที่ในเขตพระโขนง
2. ศึกษาสภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันเปรียบเทียบกับอดีต เพื่อให้ทราบการเปลี่ยนแปลงแนวโน้ม และทิศทางการขยายตัวของการใช้ที่ดินประเภทอยู่อาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม
3. วิเคราะห์ปัญหาที่พบบนพื้นที่ของเขตพระโขนง

4. ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่เขตพระโขนง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ (Area Development Plan)

5. เสนอแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินในเขตพระโขนง

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาเพื่อวางแผนการใช้ที่ดินในเขตพระโขนงปี พ.ศ. 2539 นี้ จะศึกษาถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ซึ่งเป็นโครงสร้างของชุมชน ได้แก่ ลักษณะกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ประชากร และโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เพื่อทราบถึงบทบาทและปัญหาของเขตพระโขนงที่มีต่อกรุงเทพมหานครทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพื่อนำมาคาดการณ์รูปแบบและความต้องการในพื้นที่ ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ในการวางแผนการใช้ที่ดินของเขตให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยมีขอบเขตพื้นที่ศึกษาในเขตพระโขนง ซึ่งมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 143.559 ตารางกิโลเมตร และใช้ปี พ.ศ. 2539 เป็นปีเป้าหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7

วิธีการศึกษา

ในการศึกษานี้ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งทางด้านปฐมภูมิ และทุติยภูมิ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ที่ดินประเภทต่าง ๆ
2. ศึกษาสภาพทั่วไปของเขตพระโขนง ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากร จากข้อมูลทุติยภูมิต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของชุมชน
3. ศึกษาการใช้ที่ดินในเขตพระโขนงโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเติบโตของ 3 กิจกรรม ได้แก่ ที่อยู่อาศัย พาณิชย์กรรม และ อุตสาหกรรม โดยพิจารณาข้อมูลในอดีต เปรียบเทียบกับปัจจุบัน เพื่อทราบถึงแนวโน้มการเติบโต และสัดส่วนการใช้ที่ดินในอนาคต
4. กำหนดวัตถุประสงค์ในการวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดินของเขตพระโขนง โดยพิจารณาจากบทบาทหน้าที่และปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของรัฐและท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการใช้ที่ดินในเขตพระโขนง

5. วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ในเขตพระโขนงที่เหมาะสมสำหรับการอยู่อาศัย
หาพิชชยกรรม และอุตสาหกรรม ด้วยการนำเอาปัจจัยทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม
มาพิจารณาวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบ Potential Surface
Analysis (P.S.A.) และสรุปแนวทางการวางแผนการใช้ที่ดินในเขตพระโขนง ปี พ.ศ.
2539 ตลอดจนเสนอมาตรการควบคุมการใช้ที่ดินเพื่อให้เป็นไปตามแผนนั้น

6. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบของการบรรยาย ตาราง แผนภูมิ และแผนที่

แหล่งที่มาของข้อมูล

ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากหน่วยงานราชการต่าง ๆ เช่น

1. กองผังเมือง สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร
2. สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย
3. การเคหะแห่งชาติ
4. สำนักงานเขตพระโขนง
5. กองการทะเบียน กรมการปกครอง
6. องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ
7. กองปกครองและทะเบียน กรุงเทพมหานคร
8. สำนักงานสถิติแห่งชาติ
9. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
10. การประปานครหลวง
11. การไฟฟ้านครหลวง
12. การสื่อสารแห่งประเทศไทย
13. องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย
14. กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
15. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
16. กรมแรงงาน กระทรวงมหาดไทย
17. กระทรวงสาธารณสุข
18. หน่วยงานราชการอื่น ๆ

นอกจากนั้น ยังได้มีการสำรวจภาคสนามด้วย

ข้อจำกัดของการศึกษา

1. ข้อมูลต่าง ๆ ในอดีตเป็นข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์นัก และมีไม่ครบถ้วน ทำให้ไม่สามารถวิเคราะห์และคาดการณ์เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้สมบูรณ์นัก เช่น ข้อมูลการใช้ที่ดิน
2. ข้อมูลต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลจากหน่วยราชการ ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง ถึงแม้ว่าจะมีความคลาดเคลื่อนบ้าง เช่น ข้อมูลเรื่องจำนวนประชากร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงปัญหา และปัจจัยที่มีผลต่อการขยายตัวของเขตพระโขนงโดยตรง
2. สามารถกำหนดรูปแบบแนวทางในการวางแผนการใช้ที่ดินของเขตพระโขนงให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี อันจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต
3. จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของทางด้านนี้ เช่น กองผังเมือง กรุงเทพมหานคร และสามารถใช้ประโยชน์ในการวางผังเมืองเฉพาะของเขตพระโขนงต่อไปได้
4. นอกจากจะเป็นประโยชน์สำหรับ เขตพระโขนงแล้ว ยังอาจจะ เป็นแนวทางช่วยในการพิจารณาและแก้ไขในเขตอื่น ๆ อีกด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ขั้นตอนในการศึกษา

